СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

Рік LIII. Ч. 9. Ню Йорк і Джерзі Сіти, субота, 12. січня 1946. No. 9. New York and Jersey City, Saturday, January 12, 1946. Vol. LIV

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

ТРЕТІЙ КОНҐРЕС АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ ВІДЛОЖЕНИЙ

Екзекутива Українського Конгресового Комітету надіслала повідомлення, що Третій Конгрес Американських Українців, що мав відбутись 26. січня 1946 р. у Вашінгтоні, зістав відложений. Причини відложення, як і нова дата Конгресу та місце, де він відбудеться, будуть подані до загального відома в найближчих днях.

МІЖНАРОДНІЙ ВЕЧІР ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ.

Такий влаштувала 27. жовтня м. р. в Мінхені „Ліґа Українських Політичних Вязнів німецьких тюрем і концентраційних таборів" в салі УНРРА. Промовляли: від українців Василь Пасічник, від поляків мґр. Щепольскі, від жидів Лейбович, від УНРРА мґр. Прох. Між гістьми були: Аткінс, директор місцевої УНРРА, американський полковник Нелсон і англійський майор Кеней.

ПОЛЯКИ ПРО ТЕ, ЩО ПОЗА ЛІНІЄЮ КУРЗОНА.

Обєднана Польська Преса в Америці, що має в Вашингтоні своє постійне бюро й видає бюлетини, заповідає, що одержала матеріяли про те, що діється на давних польських східних землях, що опинились під Советами, або за т. зв. Лінією Курзона. Отже каже, що там далеко гірше як у Польщі, та що звідтам страшно тяжко дістати якісь відомости. Пише про переслідування „патріотичних поляків", але рівночасно твердить, що з українцями є ще гірше, бо їх уже вважається за советських громадян, а поляки можуть ще вибратись до Польщі. Пише, що все активне українство „є гноблене без милосердя". Влада позбувається українців ще в такий спосіб, що одних бере до армії, а других висилає на роботи до Росії.

ЧОМУ ПРИБУВАЮТЬ З СОВЄТІВ ДО ПОЛЬЩІ?

З Европи прибув до Ню Йорку Чарлз Цімерман, предсідник Жидівського Робітничого Комітету. Він мав інтервю з ґазетярами в офісі юнії „Інтернешенел Лейдіс Ґармент Воркерс". Запитаний, чому до Польщі, з якої втікають жиди, прибувають жиди з Советів, а то з Сибіру і Туркестану, куди їх вивезла совєтська влада, Цімерман відповів: Вони, правдоподібно, вважають Польщу переходовою стацією на дорозі до Америки або Палестини.

ВІД УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА В ІНДІЇ.

Американський вояк українського роду, що стаціонований в Індії, пише в листі до свого приятеля про велике число українців, яких він стрінув на просторах від Бомбаю в Індії до Касаблянки в Африці. Каже, що ті українці походять з Західної України і їх зараховують до „поляків". Це ті, що їх большевики загнали на Сибір, звідки вони видістались по угоді уряду Сікорского з Сталіном. Пише, що є між ними багато жінок з дітьми, яких чоловіків вбили чекісти, чи десь загнали в сибірські тайґи, що й слух по них загинув. На українських дітях, пише цей вояк, що їх бачив в Індії, тільки скіра і кости, що серце з болю рветься, як на них глядіти. Більшість є хора на сухоти. Вояк каже, що роздавав їм все, що йому надсилали з дому. Бачив молоду жінку з Львова, хору на малярію, вже вмираючу, що мучилась на згадку, що буде з її 5-літньою дочкою. Її вигнали большевики на Сибір замісць брата, якого не змогли зловити. Вояк пише, що то встид і ганьба, що люди мусять так терпіти тільки за те, що почувають себе українцями... А тут великі політики, каже цей вояк, говорять про свободу від страху, від голоду, від переслідування!

ВІДЗНАЧЕННЯ.

За досліди над атомовою бомбою зістав відзначений департаментом війни Юрій Спасик, з Пітсфілд, Масс., що працював в хемічній лябораторії Принстон Юніверзіти, як подає часопис „Ди Беркшайр Івнінґ Іґл" з 27. грудня 1945. Він тепер служить в американській маринарці. Є сином свідомих і діяльних українців.

УКРАЇНЕЦЬ-ФІЛЯТЕЛІСТ.

„Інко Трайенґл" за грудень 1945 містить довшу статтю про Юстина Криса, з Судбурі, Онтеріо, Канада, члена 439 відділу У. Н. Союзу. Подає його фотографію і його приятеля В. Далика, як оглядають альбом з марками. В статті сказано, що Юстин Криса походить з Західної України, а до Канади прибув в 1926 році. Його альбуми марок є одною з найкращих збірок в Британській Спілці. Є там 45,000 марок, прекрасно посортованих, які власник оцінює на $20,000, та які, як пишеться у статті, вартують далеко більше.

ПРАВА ЛЮДИНИ—ОСНОВА СВОБОДИ В ДЕРЖАВІ Й СВІТІ

Заступники 51 держав зібрались в Вестмінстерській Сентрал Гол в Лондоні на отворення Асамблеї Обєднаних Держав. По вступних словах тимчасового предсідника, д-ра Е. З. Анджела, промовив британійський премієр Атлі. Поклавши натиск на потребу міжнародної гармонії, він підкреслив, що Орґанізація Обєднаних Держав визнає основні права людини як обовязкові в державі, так і в цілому світі. Далі говорив про соціяльну справедливість і найвищий, можливий, життєвий стандард як дальші основи тривкого мира в світі. Ще говорив не тільки про забеспеку перед війною, але про новий світ, забеспечений і свобідний, яким кермує справедливість і мораль.

З ЛЬВОВА.

Советські джерела звідомляють, що науковець Михайло С. Возняк входить до „виборчої комісії Радянської України" — від професорів, студентів і обслуги Львівського університету. Далі звідомляють про всесоюзне змагання в фехтуванню (боротьбі на шаблі), в якій взяли участь спортовики з Москви, Ленінграду, Риги та інших советських міст. Чемпіонами стали: В. Вишпольскі, москвичанка Анна Пономарева і рижанин Яв. Гремзде. Теж подано, що львівські цукрові заводи переробили два міліони з половиною цукрових буряків. У Львові урядує Союз Польських Патріотів, що аґітує за те, щоб якнайбільше поляків перенеслось з Галичини до Польщі. Зокрема іде аґітація, щоби переносились польські народні учителі, яких було в Галичині дуже багато, а яких тепер бракує у Польщі.

УЛАС САМЧУК ЖИВЕ!

Найкращий сучасний український письменник-повістяр, Улас Самчук, живе. „Свобода" одержала від нього листа, в якому згадує про свої найновіші літературні твори, що ждуть видання.

З СКИТАЛЬЩИНИ.

Число українців-скитальців у Німеччині ще досі невідоме. У Франкфурті над Меном находиться півофіційна „Українська Порадня", але практичної й правної сили вона не має, бо урядові чинники ще досі не мають жадних точних вказівок щодо українців. Там, де представник військової влади не є настроєний ворожо до українців, українське життя набирає більшого розмаху. В жовтні відбувся в Ашафенбурзі зїзд українських делеґатів Німеччини. Прибуло 100 делеґатів. Говорили про зорґанізовання українців і спільне представництво перед владою, як і про оборону перед примусовим висиланням до Советів та тіснішу співпрацю з УНРРА. Українська Подебрадська Академія орґанізує свої курси. Працю припинює недостача книжок і бібліотеки. Архів і бібліотеку подебрадської Академії сконфіскувала советська окупаційна влада і вивезла до Москви.

ЗАПЛАКАЛИ З РАДОСТИ.

На концерті в одному з таборів, що є в Німеччині під британійською владою, дали українці концерт в днях 24. і 25. листопада 1945. Виступали знамениті артисти, загально відомі, та прекрасний хор і танцюристи з чумаком, гопаком і запорожцем. Представник УНРРА, полковник канадійської армії, промовляючи підніс оклик: „Хай живе український нарід та його пісня — його слава". Присутнім українцям зайшли очі сльозами, як почули цей оклик в чужій мові.

СПААК ПРЕЗИДЕНТОМ АСАМБЛЕЇ.

А. Громико і Д. Мануїльський обстоювали в Асамблеї Обєднаних Держав вибір через акламацію норвезького міністра закордонних справ, д-ра Лі, президентом Асамблеї, але зістав вибраний тайним голосованням кандидат Британії, Пол Анрі Спаак, бельгійський міністер заграничних справ Спаак дістав 28 голосів, Лі 23.

СЛУШНІ ЗАВВАГИ.

Описуючи життя українців-скитальців у Німеччині, подає оповідач в бельгійських „Вістях" такі завваги:

„Українська Нація переживає, вдруге по Полтаві, може якнайбільшу свою траґедію. Лиш повне зрозуміння того катастрофального стану, зєднання і скріплення усих українських сил в Европі й за Океаном, відсутність особистих інтересів та ревна праця зможуть охоронити нас перед загальним знищенням. Всяке розбиття хочби найменшої сили, всяка незгода, всяка політична спекуляція, — яка в теперішню хвилю є провокацією, — не можуть мати місця серед нової еміґрації, а головно поміж відповідальними діячами нашого громадсько-національного життя".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

Наші вояки протестують і мітінгують

Хто хоче добре розуміти Америку, її демократичного духа, цілком не мілітарного, а проте і сильного у війні з фаховими мілітаристами, той мусить зрозуміти, що в Америці можливе й таке дивне в арміях цілого світа явище, як масові мітінги вояків з протестами проти секретара війни і домаганнями його усунення, та ще й платними оголошеннями в газетах, домагаючимися приспішення демобілізації.

В Америці, як бачимо, й таке можливе. Зате інша справа, коли спитати: здорове це явище, чи ні? Саме над тим тепер широко дискутують, бо справа, хоч виглядає назверх простою і ясною, не є такою, коли її основно передумати.

Усі ми хочемо, щоби наші хлопці вернули якнайскорше домів. Та що в звільнюванню зо служби стільки міліонів людей не можна всюди і завжди припильнувати, щоб усе відбувалось справедливо, це природне. Завеликі віддалі, широкі океани, неабияка перешкода. Це хіба ясне. Та найважніше: Ще не наладнані й досі міжнародні відносини. Світ ще не замирений навіть формально, бож ще навіть не було мирової конференції. Якжеж можна в таких обставинах говорити про цілковиту демобілізацію? Прецінь інтереси самої Америки ще не є забезпечені! А деж її світова місія, за яку вона взялась?

Сильної армії, як бачимо вже з самих тих натяків, нам далі треба. Принаймні покищо.

Маючи це на увазі, можна сказати, що ще не сталось нічого злого, як наші хлопці трохи помітінгували і запротестували, хоч у війську і таке не повинно бути, бо може довести до заломання дисципліни. Зате властива небеспека є збоку комуністичних впливів, що подібні до тих, що їх добачують у деякій страйковій агітації. Іншими словами, якщоб домагання — хочемо чимскорше дістатись домів — було подібне до того, що його чути було кілька літ тому, як комуністи заповідали, що „енки не прийдуть" — то це булоб нездоровим явищем, бо звичайною комуністичною баламутою, що хоче хаосу в Америці.

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ВЯЗНІ.

Канадійський Український Допомоговий Комітет подав за інформаціями о. Семена Іжика деякі відомости про „Українців, бувших політичних вязнів в німецьких тюрмах і концентраційних таборах". Вони такі:

1. Коротке зіставлення.

Арештування українців німецьким Ґестапом почалось вже в 1940 р. Та збільшилось в міру поступу німців на Україну. Головно по проголошенні у Львові Самостійности України. Та хвилі арештувань побільшились мов весняння повінь в роках 1943 і 1944 по появі сильної української партизантки.

2. Причини арештувань.

1. Приналежність до ОУН. 2. Партизантка. 3. Саботаж. 4. Утеча перед примусовим виїздом на роботу в Німеччину. 5 Протест і втеча перед насильним забиранням німцями до т. зв. „добровольців С. С. Ґаліція". 6. Невиконування наложених пайків хліба. 7. Переховування та поміч жидам, яких частина переховувалась перед розстрілами по селах. 8. Підозріння без причини. 9. Масові арешти на улицях з помсти.

3. Тюрми, де головно перетримували українців:

Львів, Дрогобич, Чортків, Сокаль, Станиславів, Холм, Коломия, Сянік... В поданих тюрмах 90 процент вязнів це були українці. Сиділи в тюрмах наші інтеліґенти, селяни, робітники, молодь й старі, а навіть жінки й то дуже старі. Всеч. о. Іжик, що сидів в тюрмі в Дрогобичі в 1943 р., бачив в тій тюрмі 70-літню стару жінку з онуками.

4. Розстріли.

Німці розстрілювали людей по селах. Приміром багато хлопців розстріляли в селі Дверники в Сяніцькому повіті. Масові розстріли в Чортківщині та на Волині.

На східній Україні розстріли йшли ще на більшу скалю.

5. Концентраційні табори, в яких перебував о. Іжик.

1. Ґросс-Розен, коло Бресляв, тут було 50 процент українців, головно зі східних земель України. 2. Авшвіц — українців було 54 процент. 3. Бухенвальд — українців було 70 процент. Більшість зі Сх. України. 4. Нордгавзен — українців 50 процент. 5. Дора — 75 процент українців. 6. Ельріх, 7. Берґен-Белзен — українців 45 процент. 8. Саксенгавзен Оранієнбурґ — українців 50 процент. 9. Наших було поважне число в Дахав.

Українці в концентраційних ляграх були гірше трактовані, як другі національности. Не вільно було носити букви „У" на знак української національности. Всі українці зі східних земель носили букву „О", а галичани носили букву „П" (Польща). Карпатські українці носили букву „Ч" (чехи). Кожний вязень, якоїб не був національности, мусить признати, що по тих ляграх найбільше було вязнів з буквою „О", а це дійсно були наші брати з Києва, Чернигова, Харкова, Полтави. Друге місце занимали поляки, а потім французи, жиди, чехи, бельгійці, голяндці та русскі (москалі).

Українські греко - католицькі священики, що сиділи в концентраційних ляграх (подані імена тих, що о. Іжик бачив на власні очи): о. М. Климчак — Авшвіц, о. Ковальський — Авшвіц, о. Евген Олейник у Ґросс Розен, о. Михайло Мокалик у Саксенгавзен, о. Семен Іжик у Ґросс Розен, о. Думанський був у Дахав.

У Мінхені зорганізувалась „Ліга Укр. Бувших Вязнів". В анґлійській полосі існує філія та є 700 таких вязнів. Від анґлійської влади стараються на затвердження існування такої організації.

Бувші вязні концентраційних таборів потребують ліків, харчів та одягів.

РІК 1648 ЧИ ПЕРЕЯСЛАВСЬКА УГОДА?

В різдвянім числі канадійського часопису „Українські Вісти" є стаття проф. Дж. Симпсона п. н. „Враження з життя студентів". У ній є такий цікавий уступ:

„Буде вже тому яких двадцять років, коли я перший раз звернув свою увагу на українських канадійських студентів в моїй клясі історії. Я спитав студентів, котру дату вважається за найважнішу десь в половині сімнацятого століття. Я сподівався, що хтось відповість 1648, але на моє здивовання один студент настоював, що Переяславська Угода (1654) була важніша для Европи, як рік 1648, коли заключено Вестфальський Мир. Розвинулась цікава дискусія і я усвідомив собі, що бодай деякі студенти історії є особисто зацікавлені ходом подій в Европі. Від того часу я мав приємність познайомитись з багатьома студентами українського походження в Саскачеванськім Університеті... Назагал можна сказати, що студенти українського походження були більше зацікавлені в европейській історії й можливо були більше привязані до своєї релігійних віроісповідань. Вони були добре заступлені в штуці, музиці й спорті".

ЕВА З СИНИЦЬКИХ КАТАМАЙ

членниця 239 відділу У. Н. Союзу у Філядельфії, дружина редактора „Америки" Богдана Катамая, померла при породі дня 11. січня 1946, осиротивши троє діточок. Прожила 32 роки. Роджена й вихована в Шікаго, Ілл. — В. І. П.